

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО”

Харків
2012

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО”

(галузі знань: 0304 “Право”,
0302 “Міжнародні відносини”;
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”;
напрями підготовки:
6.030401 “Правознавство”,
6.030202 “Міжнародне право”)

для студентів III курсу

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 10 від 15.06.2012 р.)*

Харків
2012

Програма навчальної дисципліни “Ораторське мистецтво”
(галузі знань: 0304 “Право”, 0302 “Міжнародні відносини”;
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”; напрями підготовки:
6.030401 “Правознавство”, 6.030202 “Міжнародне право”) / ук-
лад.: М. П. Требін, Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік та ін. – Х.: Нац.
ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 10 с.

У к л а д а ч і: М. П. Требін,
Г. Ю. Васильєв,
В. Д. Воднік,
О. В. Волянська,
В. Я. Зимогляд,
Г. П. Клімова,
Н. П. Осипова,
І. В. Підкуркова,
О. М. Сахань,
О. В. Сердюк

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 5 від 27.07.2012 р.)*

ВСТУП

Ораторське мистецтво є вибірковою навчальною дисципліною циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки студентів університету. Вона включає до себе комплекс знань, умінь і навичок оратора, що застосовуються для виголошення переконливої промови. В українській вищій юридичній школі воно є невід'ємною складовою у підготовці висококваліфікованого юриста. Основи ораторського мистецтва мають важливе значення у формуванні професійних рис фахівців-юристів. У демократичній державі діяльність суддів, працівників прокуратури й міліції, пенітенціарних закладів потребує певних знань, навичок, умінь з ораторського мистецтва, тому що в юридичній практиці без дієвого слова, його впливу на особистість не обійтись.

Навчитися переконувати, робити слабку думку сильною – таке завдання можна виконати за допомогою ораторського мистецтва, звертаючись як до розуму, так і до почуттів людей.

Метою курсу є формування знань про основи ораторського мистецтва, особливості впливу однієї людини на іншу, допомога в опануванні основ судового красномовства, формування високої мовної культури майбутнього юриста.

У результаті вивчення ораторського мистецтва студенти повинні:

знати

- особливості й характеристики етапів діяльності оратора – закони викладення думки, класифікації родів і видів ораторського виступу;
- методи розробки стратегії й тактика виступу;
- критерії відбору проблем у темі, загальні принципи побудови публічного виступу;
- способи викладення матеріалу виступу та активізації мислення аудиторії;
- основи культури публічної промови;
- соціально-психологічні закони спілкування оратора і аудиторії;
- характеристику мови щодо акустико-фізіологічних позицій;

- принципи і способи проведення полеміки;
- форми судової промови, особливості підготовки судової промови;

уміти

- моделювати спілкування з різними людьми і аудиторіями в професійній діяльності;
- будувати тактику виступу і аргументації;
- знаходити й ліквідовувати логічні помилки публічного виступу;
- правильно підбирати й застосовувати механізми наочності слова;
- знімати напруження перед виступом;
- розробляти й вибирати згідно з обставинами справи, характером судового процесу й особливостями аудиторії стратегію і тактику судової промови.

З М І С Т

1. Ораторське мистецтво як навчальна дисципліна

Предмет і функції ораторського мистецтва. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності юриста. Роди та види ораторського мистецтва. Загальна характеристика основних видів соціально-політичного, академічного, юридичного, ділового, соціально-побутового, богословсько-церковного та інших родів красномовства. Закони ораторського мистецтва. Історія ораторського мистецтва. Ораторське мистецтво України.

2. Взаємодія оратора та аудиторії

Функції оратора. Вимоги до оратора. Індивідуально-психологічні риси та мовні типи оратора. Фази та етапи діяльності оратора. Поняття “аудиторія” та її ознаки: соціально-демографічні, індивідуально-особистісні, соціально-психологічні, формально-ситуативні. Характеристика мотивів діяльності аудиторії: матеріальних, духовних (інтелектуальних, естетичних, моральних). Фази стану уваги аудиторії. Увага як складова психологічної характеристики аудиторії, її види та властивості. Фази стану уваги аудиторії під час промови оратора. Рівні розуміння й мислення в характеристиці аудиторії. Суб’єктивні та об’єктивні перешкоди контакту аудиторії і оратора та способи їх подолання. Проблема подолання психологічних бар’єрів в аудиторії та способи вирішення. Типи аудиторії за ставленням до оратора або промови.

3. Стратегія і тактика оратора

Стратегія оратора, її місце і значення в діяльності оратора, Структура і етапи побудови стратегії. Зміст роботи оратора по розробці концепції, завдання й надзавдання, та тези. Тактика оратора. Головні елементи тактики. Визначення основних категорій тактики: принципи, способи, прийоми та їх види. Анатомія промови. Прийоми викладення інформації в промові

оратора. Засоби активізації слухачів як прояв тактики оратора. Тактичні помилки, шляхи їх усунення.

4. Доведення в публічному виступі

Формально-логічні закони мислення. Доведення як форма мислення. Сутність й структура логіко-мовного доказу. Теза. Аргументація. Демонстрація. Правила доведення. Правила щодо тези, аргументів, демонстрації. Методи доведення. Помилки висунення тези, аргументації та демонстрації. Спростування. Способи спростування.

5. Культура і стиль мови

Поняття “культура мови”. Характеристика мовленнєвого закону. Загальні ознаки мовної культури оратора. Образність мови: засоби її створення. Види тропів та фігур. Поняття “стиль публічного виступу”. Види стилів. Умови вибору стилю промови. Індивідуальний стиль оратора, проблеми його створення і шляхи оволодіння ним.

6. Техніка мовлення

Поняття й категорії техніки мовлення. Характеристика голосу як інструменту оратора. Логіко-інтонаційні закономірності промови. Інтонаційно-виразні прийоми, їх місце і специфіка в переконанні аудиторії. Мовні ноти: призначення, зміст. Правила роботи з мовними нотами.

7. Виникнення та розвиток красномовства юриста

Виникнення судового красномовства у Давній Греції. Римський період античного судового красномовства. Формування нових засад європейського судового красномовства в епоху середньовіччя та Нового часу. Становлення та розвиток вітчизняного красномовства юриста: в лоні російського юридичного красномовства XVII-XX ст. та радянського періоду роз-

витку мистецтва слова юриста; сучасний розвиток українського юридичного красномовства.

8. Підготовка промови юриста

Основні етапи підготовки юридичної промови: визначення теми, формулювання мети, складання плану, збирання матеріалу, його систематизація, обмірковування та аналіз. Письмова фіксація тексту промови. Форми релетиції.

Основні типи підготовки до виголошення промови.

Композиція виступу. Характеристика її складових: вступу, основної частини, висновків.

9. Ділове красномовство юриста

Види ділового красномовства юриста. Загальні принципи промови юриста. Специфічні принципи промови юриста. Особливості мови права. Основні стилі юридичної мови. Офіційно-діловий стиль юридичної мови: підстилі, стильові риси, специфічні засоби. Функції, підстилі, стильові риси, специфічні засоби юридичної публіцистики. Функції і підстилі наукового стилю правничої мови. Основні ознаки розмовного стилю в юридичній стилістиці. Якості промови, що забезпечують успіх виступів на правову тематику.

10. Судове красномовство

Місце мовного спілкування у судовому процесі. Особливості використання законів та правил загальної риторики. Типи судових виступів юриста: в залежності від виду провадження, стадії процесу, процесуального статусу. Їх спільність та відмінності. Умови ефективності судового виступу: переконливість, використання логічних та мовних засобів, оптимальність тактики, аргументованість, юридична виразність, “розумна достатність” у використанні емоційно-психологічних прийомів. Особливості підготовки стратегії та тактики мовної поведінки в судовому процесі. Урахування соціального та право-

вого контексту. Зміст основних способів підготовки судового виступу: аналіз матеріалів справи, вивчення законодавства та судової практики (судових прецедентів), дослідження доктринальних підходів і тлумачень та непроцесуального спілкування з учасниками процесу. Комунікативна та процесуальна специфіка судового виступу юриста. Єдність та відмінність професійної етики та етики мовного спілкування. Обмеження у використанні “мовної гри”, “чорної риторики”, маніпулятивних прийомів.

11. Полеміка в діяльності юриста

Полеміка як форма ораторського мистецтва: сутність, принципи, прийоми. Культура полеміки. Види полемічних “хитрощів” у полеміці. Характеристика запитань і відповідей у полеміці. Види запитань і відповідей. Особливості використання запитань в судовій практиці. Судові дебати як складова частина судового розгляду. Учасники судових дебатів. Послідовність виступів сторін у судових дебатах. Репліка як обов'язковий елемент судових дебатів. Змагальність судових дебатів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб. / З. Куньч. – Л.: Нац. ун-т “Львів. Політехніка”, 2011. – 244 с.

Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.

Молдован В. В. Судова риторика: теорія і практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Молдован. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 491 с.

Олійник О. Ораторське мистецтво юриста: навч. посіб. / О. Олійник. – К.: Кондор, 2010. – 210 с.

Ораторське мистецтво: навч. посіб. / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. Ю. Васильєв та ін.; за ред. Н. П. Осипової – Х.: Одиссей, 2005. – 144 с.

Романовський О. Г. Риторика: навч.-метод. посіб. / О. Г. Романовський, Н. В. Серєда, О. В. Квасник та ін. – Х.: НТУ “ХПІ”, 2008. – 160 с.

Рогожкин О.В. Риторика: загальна, судова, оперативна: підруч. для студ. юрид. спец. / О. В. Рогожкин. – Донецьк: Дон. юрид. ін-т Луган. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2008. – 248 с.

Сагач Г.М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: [навч. посіб.] / Г. М. Сагач. – К.: Зоря, 2003. – 255 с.

Сагач Г. Вибрані твори: у 5 т. – Т.1: Риторика: “Златоуст” / Г. М. Сагач. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – 288 с.

Чибисова Н. Г. Риторика: учеб. пособие для высш. учеб. заведений / Н. Г. Чибисова, О. И. Тарасова. – Х.: Изд-во Нар. укр. акад., 2003. – 304 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО”

(галузі знань: 0304 “Право”,
0302 “Міжнародні відносини”;
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”;
напрями підготовки:
6.030401 “Правознавство”,
6.030202 “Міжнародне право”)

для студентів III курсу

У к л а д а ч і: ТРЕБІН Михайло Петрович,
ВАСИЛЬЄВ Георгій Юрійович,
ВОДНІК Валентина Давидівна,
ВОЛЯНСЬКА Олена Володимирівна,
ЗИМОГЛЯД Віктор Якович,
КЛІМОВА Галина Павлівна,
ОСИПОВА Наталія Пилипівна,
ПІДКУРКОВА Ірина Валеріївна,
САХАНЬ Олена Миколаївна,
СЕРДЮК Олександр Васильович

Відповідальний за випуск *М. П. Требін*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2012

Підп. до друку 27.07.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,63. Облік.-вид. арк. 0,23. Вид. № 120.
Тираж 200 прим. Зам. № 4458. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.